

Državni izpitni center

M 1 8 2 5 2 1 2 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 29. avgust 2018

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost uveljavitve interesov kljub nasprotovanju drugih ♦ zmožnost odločanja o ravnanju drugih ♦ zmožnost pridobitve druge osebe, da bo delala nekaj, česar sicer ne bi naredila ♦ zmožnost posameznikov in skupin, da spreminjajo prepričanja, čustva ali identiteto drugih ljudi 	Za smiselno vključena dva ustrezna elementa 2 točki.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	Legalnost: <ul style="list-style-type: none"> ♦ družbena moč temelji na spoštovanju sprejetih zakonov. 	
	1	Legitimnost: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ljudje priznavajo družbeno moč in se ji prostovoljno podrejajo. 	
	2	Razlika: <ul style="list-style-type: none"> ♦ legalna oblast je utemeljena na strahu pred sankcijami in prisili, legitimna pa uživa tudi zaupanje v ljudeh. 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ oblast/avtoriteta	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ tradicionalna oblast	
	2	♦ Sprejema in spoštuje tradicijo (navade in prakso preteklosti), legitimizira se s pomočjo religije (npr. z božjo voljo) ...	Za smiselno vključeni dve značilnosti 2 točki.
	1	♦ primer: fevdalno plemstvo, kraljica Elizabeta II., kraljeva dinastija Karadjordjević ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ vladavina ljudstva ♦ oblast je izvoljena in zamenljiva ♦ temelji na svobodi in (pravni) enakosti državljanov ♦ temelji na volilni pravici in pravici do političnega združevanja ♦ delitev oblasti v modernih demokracijah ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ V neposredni demokraciji odločajo vsi, ki imajo volilno pravico, v posrednih oblikah pa le izvoljeni predstavniki. ♦ Posredna demokracija temelji na mandatu predstavnikov, ki ga na volitvah dodelijo volilni upravičenci. ♦ Posredna demokracija omogoča vladavino elit. ♦ Neposredna demokracija omogoča bolj neposreden vpliv na vsebino odločitev ... 	Za vsako ustrezno pojasnjeno razliko 2 točki, skupaj 4 točke. Za pomanjkljive rešitve ustrezno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	1	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ pravica do svobode (govora, mišljenja, veroizpovedi ...) ♦ pravica do življenja ♦ pravica do lastnine 	Za dve pravilni navedbi 1 točka.

2. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	Konformnost: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ravnanje v skladu s pravili, pričakovanji ali zahtevami družbe oziroma določene družbene skupine. 	
	1	Odklonskost: <ul style="list-style-type: none"> ♦ vsako ravnanje ali delovanje, ki krši družbene norme ter se razlikuje od pričakovanj in zahtev neke družbe. 	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	štiri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ v kateri družbi se je dejanje zgodilo ♦ kdaj oziroma v katerem zgodovinskem obdobju ♦ kdo je storil dejanje ♦ konkretne okoliščine ♦ v katerih je bilo storjeno 	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.
	1	♦ ustrezna pojasnitev izbrane okoliščine	
	1	♦ navedba konkretnega primera	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	Sorodnost: <ul style="list-style-type: none"> ♦ v obeh primerih gre za kršenje družbenih norm. 	
	1	Razlika: <ul style="list-style-type: none"> ♦ odklonskost je vsako kršenje norm, kriminaliteta pa so dejanja, ki jih kazensko pravo opredeljuje kot kazniva. 	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ Kriminal belih ovratnikov je kriminal oseb oziroma skupin iz višjih družbenih slojev.	
	1	ena od: ♦ utaja davkov ♦ poslovne goljufije ♦ sprejemanje podkupnin ♦ poneverjanje poslovnih rezultatov ♦ kršenje profesionalne etike ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	ena od: ♦ Kazniva dejanja so težje prepoznavna. ♦ Storilci posedujejo večjo družbeno moč, ki jim omogoča preprečiti preiskavo. ♦ Storilci kaznivih dejanj opravljajo vlogo nadzora ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	Štiri od: ♦ nižji družbeni sloji ♦ rasne manjšine ♦ etnične manjšine ♦ mlajši ♦ manj izobraženi ♦ brezposelni ♦ moški ♦ priseljenci ...	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ V modernih družbah se zelo poudarja vrednota uspeha, nimajo pa vsi enakih možnosti, da bi uspeli po legalni poti. Tako nekateri poskušajo uspeli na nelegalne načine, drugi opustijo vrednoto uspeha ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ Primarna odklonskost: vsak posameznik občasno krši pravila, vendar ni vsak pri tem odkrit in označen kot odklonska oseba.	
	1	♦ Sekundarna odklonskost: oseba, ki je predhodno označena kot odklonska, začne sama sebe tako tudi dojemati in ravnati (začne se vključevati v odklonske subkulture in izoblikuje odklonsko identiteto).	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ resocializacijsko okolje je neustrezno ♦ povratništvo zapornikov ♦ stigmatizacija bivših zapornikov ... 	

3. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ Družina orientacije je družina z vidika otroka (v njej ima oseba vlogo otroka).	
	1	♦ Družina prokreacije je družina z vidika starša (v njej ima oseba vlogo starša).	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ stopenjska monogamija (serijska monogamija)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ jedrne družine ♦ razširjene družine ♦ reorganizirane družine 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	2	♦ ustrezna predstavitev enega izmed tipov družin	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ simetrična/integrirana delitev vlog	Za smiselno vključeni dve značilnosti 2 točki.
	2	♦ Partnerja si delo in odgovornost za družinsko življenje enakomerno delita, navadno sta oba zaposlena ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ strukturna dezorganizacija	
	1	♦ sprememba oblike (velikosti, števila članov) družine	
	1	♦ funkcijska dezorganizacija	
	1	♦ Družina ne opravlja svojih temeljnih funkcij, moteni so medosebni odnosi.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ nasilje v družini	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ manj dogovorjenih porok ♦ svobodna izbira partnerjev ♦ spolna svoboda ♦ pravice žensk ♦ pravice otrok ♦ izguba pomena in statusa zakonske zveze ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	♦ jedrna (nuklearna) (dvostarševska) družina (z asimetrično delitvijo vlog)	

4. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	♦ Za vsako spoznanje je treba natančno opredeliti, za koga in do kje velja. Spoznanje o samo enem primeru ne velja za znanstveno spoznanje.	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ načelo objektivnosti ♦ načelo preverljivosti ♦ načelo veljavnosti ♦ načelo zanesljivosti ♦ načelo natančnosti ♦ načelo sistematičnosti 	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	♦ znanstvena organizacija dela	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Znanost vključuje sistem znanja o nekem področju, ki temelji na uporabi posebnih metod raziskovanja, zanjo je značilno teoretično mišljenje in logično sklepanje.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ etična vprašanja (dilema)	
	2	♦ etična vprašanja, ki se nanašajo na raziskovanje ♦ etična vprašanja, ki zadevajo uporabo znanstvenih spoznanj	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: ♦ Vsakdanje znanje posredujejo starši, vrstniki, mediji posredno; tako znanje je odvisno od kulturnega okolja. ♦ Znanstvena spoznanja so pridobljena z uporabo znanstvenih metod. ♦ Znanstveno spoznanje ima začrtano mejo znanja. ♦ Znanstvene trditve so natančno formulirane. ♦ Znanost sistematično in organizirano vključuje znanje ... ALI dve od: ♦ način pridobitve spoznanja ♦ upoštevanje načel znanstvenega spoznanja ♦ sistematičnost ♦ uporaba terminologije ♦ natančnost trditev ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ vzorec	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	2	♦ Avtonomnost pomeni, da znanost ne bi smela biti odvisna od politike, kapitala in religijskih institucij.	
	2	dve od: ♦ univerzalizem ♦ nepristranskost ♦ organizirani skepticizem	
Skupaj	4		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo različne pomene pojma kultura (kultura kot različne oblike umetniškega ustvarjanja, kultura v normativnem smislu, kultura v sociološko-antropološkem pomenu kot vse človekove materialne in duhovne stvaritve ...). ♦ Pri vsakem pomenu oziroma uporabi pojma kultura navedejo konkreten primer. ♦ Razpravljajo o posebnostih človeške vrste, ki so povezane z razvojem kulture (zmožnost simboliziranja in uporabe jezikovnih znakov, izjemna sposobnost učenja, odprtost do sveta, izdelovanje in uporaba orodja, ustvarjalno in zavestno estetsko izražanje ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo opredelitvi (koncepta) absolutne in relativne revščine. ♦ Pojasnijo in razpravljajo o dveh izmed naslednjih teorij revščine: <ul style="list-style-type: none"> ♦ subkultura revščine, ♦ teorija situacijske prisile, ♦ konfliktna teorija ... ♦ Predstavijo dve družbeni kategoriji, ki ju revščina najbolj ogroža, pojasnijo tudi zakaj: <ul style="list-style-type: none"> ♦ starostniki, ♦ ženske, ♦ etnične manjšine, ♦ manj izobraženi ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razpravljajo o povezanosti med družbenimi neenakostmi in zdravjem; pojasnijo, da nižji družbeni status največkrat pomeni tudi večji obolevnost in smrtnost oziroma krajše pričakovano trajanje življenja. ♦ Razpravljajo o tem, zakaj in kako se vzpostavi ta povezanost. ♦ Opredelijo javno zdravstvo in razpravljajo o njegovem pomenu pri zmanjševanju vpliva družbenega statusa na zdravstveno stanje prebivalstva. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo sekularizacijo. ♦ Predstavijo in analizirajo različne vidike sekularizacije: <ul style="list-style-type: none"> ♦ laizacijo družbe/ločitev cerkve od države, ♦ spremembo religijskega ravnanja in odnosa do religijskih organizacij/zmanjševanje obiska verskih obredov, ♦ nove načine izražanja religioznosti/načelo izbire, individualizacijo, privatizacijo religije ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none">♦ Pojasnijo, kaj pomeni delo kot zaposlitev.♦ Analizirajo pomen zaposlitve za posameznika/-co (vpliv na družbeni status, pomen poklicne identitete, povezanost socialnih pravic z zaposlitvijo ...) in za družbo.♦ Predstavijo in analizirajo organiziranost zaposlenih v sindikate in profesionalna združenja.	

Skupno število točk IP 2: 40